

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

**ha- To'eh be-darke ha-ḥayim, o', Toldot Yosef ha-yatom
me-'ir Madmenah**

Smolensqin, Pereš Ben-Mošë

השמ ןב ץרפ ,ןיקסנעלאמס

Ṽin, 629 [1868 oder 1869]

א

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10010

ימי הנער

שמח בחור בילדותו ויטיב לבק
בימי בחורותיו. (קהל יא. ט.)

ימי הנער! הימים אשר רב אדם ימצא חפץ כמו הימים אשר ימשכו
אחריהם תקות טובות וזכרונות נעימים בקרני אור ננה מהם יצאו. הימים אשר
להם יחכה ככליון עינים הילד, בשאתו סבל המורים אשר כל מגמתם אך לכלוא
את הרוח אשר ישאהו לרוץ, לרקוד ולהשתשע כצפור דרוה, ויכבירו עליו
אכפס לשכת כל היום כלוא כצפור בכלוב ולהנות בספרים נשגבים ממנו, אז בעת
אשר נפשו עליו תאכל מחמת המציק, ישוה לנגד עיניו ימי הנער ורוח החפש
והדרור אשר ילך לרגלם וישכח עמל ותלאה. עוד מעט יבואו ימים טובים מאלה.
ימים אשר יחלצוני מן המצר לאור באור החיים לכל אנת נפשי, קול מורה טכה
בעברה לא אשמע עוד ואחרי עיני ילך לבי. . . זאת ישיב אל לבו וימצא
תנחומות לנפשו.

ימי הנער! הימים אשר ישאיו זכרון טוב בקרב לב האדם עד זקנה
ושבה, ולא לעתים רחוקות ירגינו לב הזקן רפה הרגלים ומט הידים ההולך שחוח
תחת סבל השנים הרבות והמקרים אשר עברו על ראשו ואשר, בהביטו אחריה,
יחרר ויבהל מראות, כי כחלוס עובר עברו ימיו, רגשותיו ומאוי לבבו, ואחרי כל
העמל הרב, אחרי כל היגון ומפח הגפש אשר שבע חדשים לבקרים בימי חי
הכלו, יעזוב עתה כל עמלו וקנינו בידי זרים ויתעתד לגל וגוש עפר, ובעת
אשר הוא בעצלתים ילך, כי רגליו מעדו, יצעד יומו האחרון בצעדי און לעומתו. . .
אכן מדי יעלו זכרונות ימי הנער על לבו, עת שתה לרויה מכוס החיים,
יאירו פניו, שחוק קל יעבור בין פתחי פיו וגם יגון עד ארגיעה. הן גם בטוב
ראיתי בימי חיי — יאמר בלבו — ומה לי עוד? . . .

הנה עתה כאתי גם אני לעורר רפאים מתהום נשיה, הנה קראתי לזכרונות
ימי נעורי ויקומו וייתצבו כמו חיים מול עיני לבי, אמנם היאירו פני? היעבור אף
שחוק קל על שפתי למראה הרפאים האלה? הה, לא זאת! הרפאים האלה
גם בעודם בחיים כמת נחשבו. . . רק לשמע און שמעתי תהלות ימי העלומים
ומבשרי לא חזיתי זאת — ימי נעורי כימי ילדותי כלו באפס תקוה טובה, והימים
אשר לא אמצא חפץ כמו נגשו ובאו מכלי אשר אזכור את הימים אשר מצאתי
חפץ בהם. . . הן שבת וועברתי ברנע קמן בהלך נפשי על כל הדרך אשר כה
הלכתי תשע שנים, מיום מתה עלי אמי עד יום בואי בית הישיבה, ומה יתרון
היה לי בכל העת הזאת? — תשע שנים! כמה דמיונות וחזיונות, כמה תקות
נעימות תציצנה כפרחי הן על תלמי לבב אנוש בימי עלומיו, כנשאו עיניו לחדור
בערפלי העתיד! רוח דמיונו יכין לו מעשים לאין קץ ושמחות לאין ספורות לכל

יום ויום מימים יוצרו, ועל ראשי עברו תשע שנים בלי מעשים בלי שמחות, גם בלי תקות! תשע שנים עברו ולא השאירו בקרבי מאומה, רק זכרונות . . . אמנם מה תשארנה תשעים שנים אחריהן? — הלא אך זכרונות! ומה חיי כל האדם? — תקות וזכרונות! בעודנו עול ימים, בעוד אשר דמי הנער ישמשו במרוצתם כגלי נהר, ירוץ בחפזון אחרי התקות הנעימות אשר כצפירים עפות תעבורנה לפניו ותמשכנה לבו אחריהן בנעם אמרתן, אכן כאשר יבואו ימי זקנה ושיבה ולרגלם יבוא הקרח הנורא וישליך קרה במשכיות לבנו וישיב שאון גלי העורקים לדמטה, בכבדות יחל להתהלך בהלך נפשו והתקות תעופינה על פניו הלאה הלאה כעב קל, עדי תעלינה בתהו ואפס כל זכר למו, אז יתעוררו הזכרונות מאוצר העבר לקחת מקום התקות . . .

תשע שנים שני הילדות עם כל המקרים והפגעים אשר הביאו בכנפיהן חלפו עברו כחלים עוברים; אך על אבדן אלה השנים באפס מעשה ומבלי מצוא הדרך הנכונה, נקל להנחם, כי אך ימי ילדות המה ומה תמצא יד ילד לעשות? אלם בזכרי כי תשע ועוד תשע שנים מימי הנער ברחו גם המה כצל ומאומה, לא השגתי, ידוה לבי במאוד מאוד — הן עמלתי, כליתי כחי — הה, אך להבל! הקרתי, הרשתי, חשבתי — אבל לשוא! גם השנים האלה לא השאירו אחריהן מאומה רק זכרונות, זכרונות אשר לא ירנינו לבי כמראה מוצאי בקר, רק יפרשו מעטה אפלה על העבר וישימו חשך סתרו ומבעד חשכת האפלה יראו הימים הראשונים כצלמי בלהות מרגיזי רוח ונפש! . . . הן אביס לאחור ואתכונן ומה אראה? — כי תועה הייתי! כי גמרתי אמר לעשות כה ואעש החסך, כי קויתי ללכת בדרך סלולה ואתעה בדרכים עקלקלות ועוד מחזות נעימים רבים כאלה! בימי ילדותי דמיתי, כי רק בי שלח הזמן חצי זעמו ורק דרכי נסתרה וארגז תחתי, וכימי הנער נפקחו עיני לראות, כי כמוני בכל האדם, כי כל בן תמותה יבלה בהבל ימיו ולא ישיג מאווי לבנו אשר אחריהם ירדוף, והרבר אשר יסחד ויסתר ממנו לכל יראה פניו, יביא המקרה בידו, אכן המחזה הזה לא השיב רוחי רק הוסיף יגון על מכאובי ואגוד לכל אלה אשר בצלם איש יתחלכו על פני האדמה ותאבל עלי נפשי. אמנם לא! לא על נפשי אבלה עוד נפשי, לא עלי נשכר עוד לבי בקרבי בעת אשר ראיתי — או האמנתי כי אראה — כי כל בני חלוף נתונים נתונים בידי רשעי, בידי המקרה המושל האכזרי אשר ישחק ילענ בשאט נפש למחשבות בן אדמה וחפציו ומאוויו, העריץ אשר מדי עברו ידכא תחת רגליו גו וארם יחד ואין כל חכמה עצה וגבורה להנצל מדיו! . . .

יגעשו עם ויקומו כאיש אחד בזרע רמה לפרוק עולם הקשה מעל צוארם בקום עליהם איש זרע לשים דלתים ובריוח לרוחם למען רדות בהם בפרך, להרוק אוצרותיהם למען טלא הות נפשו, להכניע גאון עוהם למען יירש כבוד עמים, להוריד בניהם לטבח למען כונן המלוכה בירי יוצאי חלציו — יתעוררו הנאנחים מתגרת ידי העריץ אשר ישחק לכל יושר וצדק, וכרעם ורעש כהמות ים לגליו יהמו יתנעשו לטוד לעושיקהם כה פעולתו אל חיקו, כחרפה ובוו יגרשוהו מעל פניהם, או יגירוהו על ידי חרב וגם ליתומיו לא יתנו חנינה לכל יקומו לדכא

ארץ — — — אמנם מי הוא אשר יתיצב בפני המושל העריץ הזה, בפני המקרה אשר ישנה פני תבל ואדם עליה כדק יטול? — לא אחד! כלנו עבדיו הננו ועל פיו נצא ונבא! . . . אך אחרי כן שבתי וראיתי, כי אחרי כל אלה ימצאו עוד מאשרים רבים בתבל המכלים ימיהם בשלום ומנוחה, והמה אלה היודעים להלוך לרוח המושל הזה, אלה אשר לא ישימו לבם אל הכאות ונחם על מעשיהם בימים עברו יסתר מעיניהם, ורק ישכעו בטוב אשר אנה הזמן לידם. כראותי זאת השתוחחה עלי נפשי וכליותי יסרוני, מדוע לא הייתי גם אני כאחד מהם? למה בליתי אני כחי וימי בעטל ותלאה ללחם את המקרים ולהטותם לחפצי? מי יודע אם לא הייתי גם אני מאשר בארץ, לוא הבינותי כל אלה בראשית צאתי עלי הלבד? לוא ידעתי כי אין טוב לאדם אך לשמוח בהרנע אשר לפניו מבלי הנחם על העבר ודאוג על העתיד ולכל הלחם את גלי המקרים אשר יסערו להפיץ כל חפץ ומחשבה? אכן החכמה הזאת באה בלבי עתה בעשדי על עברי פי פחת ואשמע קול אלי מירכתי בור תחתיה: הרף! עד פה באת ולא תוסיף לעבור! עתה עת עלי אבד כלח והנעשה אין להשיב, עתה תועיל הדעת הזאת רק להותי להראותני, כי בידי היה טובי ואשלחנו מדי. הנה כי כן ימסוך האדם, אשר לא יביא לב חכמה בימי עלומיו, רעל בכוס החיים! — לא למעני אעלה עתה זכרונותי המתים מקבריהם, לא למען ירנינו לבי, כי עצמות יבשות הנה מרגיזות לב ומעברי נפשי, רק למען יראה כל קורא במ ויקח מוסר להטיב דרכו ולשמוח בחלקו יותר ממני. אמנם לי לא נותר מאומה מכל החיים ושאינו והמונו רק הדעת: כי תועה הייתי בדרכי החיים!

ב

מקץ בפתר

בעיר שכולה עיר אשר עשרת אלפים יושביה כמעט כלם מכני ישראל המה, היו חמש ישיבות נודעות לשם בארצנו, ושמה באתי גם אני. אחרי אשר השמעתי כי רוב יושבי העיר הזאת מכני ישראל המה, אחשוב למותר לי להגיד עוד, כי לא תואר ולא הדר לה וכי רפשי וטיט היון המעלים צחנה וכאשה באף כל עובר בכל רחובותיה, כי כל קורא ישער זאת בנפשו. וגם אני ידעתי זאת מראש, אך לא פללתי לראות שם בית תפלה לנוצרים גדול ורחב ידים וכנוי לתלפיות, וחמשת מגדליו המצופים בנחושת קלל יתנשאו בשיא חסן ופאר עד לעבים, לכן בראותי את הכית עמדתי ואתבונן בו רגעים אחדים. אך פתאום הרגשתי, כי ידי אדם אחזו בערפי מאחרי וקול עברה עלה באזני: הוי נער שובב! שכחת את ה' אלהיך ותשא מרום עיניך להביט בהצלם! —
— מה עול פעלתי? — קראתי בתמהון כהביטי בפני האיש אשר הוכיחני על פני — מדוע אחזת בערפי ואני לא עשיתי לך רעה? —
— מומר להכעים! — קרא האיש כשצף קצף — העוד תעז פנים לשאל מה עול פעלתי? הלא חטאת חטאת לא תוכל כפרה, בשומך עיניך חטאות בהצלם תועבת נפש כל איש ישראל! — ובדכרו הניף ידו ויחפוץ למרוט לחיי.